

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน มีเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายมากขึ้น การตัดสินใจกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยทางจิตสังคม เกิดจากแรงผลักดันทางสังคม และ ปัญหาทางสุขภาพจิต รวมทั้งลักษณะอุปนิสัยและบุคลิกภาพของเยาวชนเอง

แรงผลักดันทางสังคมหลายรูปแบบที่มีผลโน้มนำให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไป เช่น แรงกดดันทางสังคม ได้แก่ ความขัดแย้งในครอบครัว แรงดึงดูดทางสังคม ได้แก่ การคบเพื่อนไม่ดี การถูกชักจูงโดยโฆษณาชวนเชื่อ ⁽¹⁾ และสื่อที่มีเนื้อหาล่อแหลมไปในทางนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ แรงปรารถนาภายในหรือลักษณะทางบุคลิกภาพ ได้แก่ การแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ การหลีกเลี่ยงภัยอันตรายและการติดพันใจในรางวัลซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยอัตโนมัติ และลักษณะเหล่านี้ค่อนข้างมั่นคงตลอดชีวิต ⁽²⁾

อิทธิพลของสื่อโดยเฉพาะสื่อมวลชนมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่นอย่างมาก เพราะวัยรุ่นต้องการพึ่งพาสื่อเพื่อหาแนวทางในการวางตัว บทบาทของสื่อเป็นตัวเสริมความเชื่อและทัศนคติเดิมให้ฝังแน่นมากกว่าเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยสิ้นเชิง สิ่งที่สื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงได้มากคือ ภาวะอารมณ์โดยเฉพาะทีวี ดังนั้นการเลือกใช้สื่อของวัยรุ่นก็เพื่อตอบสนองแรงจูงใจที่มีอยู่เดิมหรือภาวะสุขภาพจิตในขณะนั้น

การเลือกใช้สื่อของผู้รับสารมีความแตกต่างกันเนื่องจากคุณสมบัติทางประชากรศาสตร์ (Demographic characteristic) ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ฐานะทางครอบครัว และบริบททางสังคม รายได้ นอกจากนี้โครงสร้างภายใน (Internal Structure) เช่น ลักษณะทางบุคลิกภาพ ภาวะสุขภาพจิต ก็มีผลต่อการเลือกใช้สื่อด้วยเช่นกัน ซึ่งจะมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการเปิดรับสื่อทั้งด้านประเภทและเนื้อหา

เช่น ในกรณี ที่มีผู้รับสารที่มีพฤติกรรมหนีสังคม (Escapist) มักเป็นผู้ที่เปิดรับสารจากสื่อบางประเภทมากเกินไป และมักเกิดอาการติด (addicted) การใช้สื่อ และให้ความสนใจต่อสื่อมาก โดยเฉพาะในเวลาที่อยู่คนเดียวและหากทำเช่นนี้บ่อยๆจนเป็นกิจวัตรก็อาจตีความได้ว่าผู้รับสารแยกตัวออกจากโลกความเป็นจริงทำให้ปรับตัวได้ยากในสังคม ⁽³⁾

ผู้รับสารไม่ได้เป็นเพียงผู้รับเอาอิทธิพลจากสื่อมวลชนเท่านั้น ผู้รับสารเลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ และเลือกรับเนื้อหาของสารเพื่อสนองความต้องการของตน

การปฏิสังสรรค์ทางสังคมของวัยรุ่น มีความสำคัญมาก ตามพัฒนาการของวัยรุ่น ในช่วงวัยนี้วัยรุ่นจะมีสังคมในกลุ่มเพื่อนมากขึ้น มีการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองและในขบวนการเหล่านี้ สื่อต่างๆ จะมีความเกี่ยวข้องกับการเลือกพึ่งพาสื่อเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่างๆ เช่น เพื่อสนองความต้องการทางสังคม, ทางจิตวิทยา, ความรู้ เป็นต้น ทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจและการดำรงชีวิตโดยเป็นปกติสุข มีการปรับตัวได้ดีทั้งในสังคมภายในและภายนอกครอบครัว

ปัจจุบันเครือข่ายของสื่อมวลชนได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและขยายขอบเขตไปทั่วประเทศ ทำให้ความรู้ ความเจริญก้าวหน้า ข้อมูล และข่าวสารต่างๆ แพร่ไปทุกหนทุกแห่ง สื่อมวลชนมีหน้าที่สำคัญคือทำให้ข่าวสารแก่ประชาชนที่รับฟัง รับชมและผู้อ่าน เพื่อให้ความบันเทิง ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้และยังสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม ความคิด เจตคติแก่ผู้รับสาร ดังนั้นสาระที่ส่งมาจากสื่อมวลชนจึงควรได้รับการตรวจสอบอย่างระมัดระวังและเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ในปัจจุบันได้มีผู้ใช้สื่อมวลชนเพื่อหาผลประโยชน์จากกลุ่มวัยรุ่นอย่างเสรี การแข่งขันช่วงชิงผลประโยชน์ทำให้เกิดการละเลยเอาใจใส่ว่าผลเสียจะตกอยู่ที่ใคร วัยรุ่นเป็นวัยที่ใฝ่หาแสงหาสิ่งที่น่าสนใจ จากการศึกษาวิจัยหลายหน่วยงานพบว่าการแพร่ภาพออกอากาศของวิทยุโทรทัศน์ในทุกวันนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นสร้างพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่มีคุณภาพชีวิต มีแต่ความมั่งงายและเพื่อฝัน ไม่ว่าจะโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ หนังสือพิมพ์จึงมีอิทธิพลมาก⁽⁴⁾

ในเยาวชนกระทำผิดกฎหมาย มีลักษณะการใช้สื่อที่ค่อนข้างสนองความกดดันความรุนแรงจากภายในและมีการใช้สื่อเพื่อสนองความตื่นเต้น เร้าใจ เพื่อจุดประสงค์ผ่อนคลายความทุกข์และในการหาแนวทางการวางตัวของเด็ก ลักษณะการเปิดรับสารมีทั้งสื่อบุคคลและสื่อมวลชน สื่อบุคคลคือกลุ่มปฐมภูมิ เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สำหรับบทบาทของสื่อมวลชนจะมีลักษณะที่เด่นชัดและคงที่มากที่สุด เมื่อเด็กมีความต้องการที่จะฆ่าเวลา และสื่อมวลชนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เด็กสามารถจดจำเป็นแบบอย่าง อาจมีอิทธิพลต่อการวางตัวของเด็กในสังคมได้⁽⁵⁾

พฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมของเยาวชนในปัจจุบันค่อนข้างจะมีแนวโน้มไปในทางรุนแรงจนทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเยาวชน เบื้องหลังของพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ค่านิยม แรงจูงใจ พันธุกรรม เจตคติ อารมณ์ ความสามารถ ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง ความเฉลียวฉลาด และความกล้าแสดงออก ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดมาจากการหล่อหลอมจากครอบครัวและทางพันธุกรรม นอกจากนี้แรงผลักดันและดึงดูดทางสังคมที่มี

ความรุนแรง อาจมีผลทางลบต่อเยาวชน โดยเฉพาะสื่อต่างๆซึ่งมีอิทธิพลต่อเยาวชนมากเพราะเยาวชนพึ่งพาสื่อในการค้นหาเอกลักษณ์ของตัวเอง

จากงานวิจัยที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่สนใจศึกษาตัวแปรของผู้รับสารในเยาวชนกระทำผิดกฎหมายด้านโครงสร้างภายใน ได้แก่ บุคลิกภาพและพฤติกรรมการใช้สื่อในเด็กที่กระทำผิดกฎหมายน้อยมาก

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย โดยศึกษาทั้งลักษณะทางประชากรศาสตร์และลักษณะทางจิตวิทยาคือบุคลิกภาพในส่วนของตัวแปรต้นรวมทั้งแรงจูงใจ (Motivation) หรือความพึงพอใจในการเลือกใช้สื่อ (Gratification) ในส่วนของตัวแปรตามของผู้รับสารคือเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลสำหรับป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่รุนแรงถึงขั้นกระทำผิดกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ได้แก่ เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายที่ศาลตัดสินแล้วจากสถานฝึกและอบรมสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 15-18 ปี

นิยามคำศัพท์

1. พฤติกรรมการใช้สื่อ

พฤติกรรมการใช้สื่อ ได้แก่

1.1 พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชน, สื่อบุคคล และ สื่อเกมคอมพิวเตอร์/วิดีโอเกม ได้แก่ ความบ่อยครั้งในการเปิดรับสื่อและความนิยมในเนื้อหาของสื่อ

- สื่อมวลชนหมายถึง โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์หรือวิดีโอ

- สื่อบุคคลหมายถึง บิดา มารดา ญาติ ครู เพื่อน นักจิตวิทยาให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์

เป็นต้น

- สื่อเกมคอมพิวเตอร์/วิดีโอเกม

1.2 ความพึงพอใจที่เยาวชนคาดว่าจะได้รับจากสื่อ (Motivation/Gratification) เน้นถึงการเป็นผู้กระทำของผู้รับสาร (active audience) และการที่แรงจูงใจทำให้นักแสดงพฤติกรรมออกมา เป็นการมองในแง่ผลจากความเชื่อหรือความคาดหวังของบุคคลตลอดจนการประเมินค่าเกี่ยวกับความพึงพอใจที่สื่อจะพึงให้ได้ อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้นักแสดงเปิดรับสื่อหรือเนื้อหาประเภทต่างๆ ได้แก่

ความพึงพอใจสื่อมวลชน แบ่งความพึงพอใจออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1. การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งอื่น 2. การได้รับข่าวสาร วิชา ความรู้ 3. การได้มีเพื่อน 4. สถานการณ์ในการเปิดรับก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม 5. การพักผ่อนคลายอารมณ์ 6. การลิ้มความทุกข์ 7. การกระตุ้นให้เกิดความตื่นเต้น 8. การฆ่าเวลา

ความพึงพอใจสื่อบุคคล แบ่งความพึงพอใจออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ทำให้คลายเหงาและรู้สึกดีกับตัวเอง 2. เพื่อต้องการได้รับความรักและความเข้าใจ 3. ทำให้ได้ประสบการณ์สำหรับการดำเนินชีวิต

ความพึงพอใจสื่อเกมคอมพิวเตอร์/วิดีโอเกม แบ่งความพึงพอใจออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1. ทำให้ได้เรียนรู้ ฝึกสมองและทักษะ 2. ทำให้เกิดสถานการณ์การรวมกลุ่ม 3. ทำให้ช่วยผ่อนคลายความเครียดในใจ 4. ทำให้รู้สึกตื่นเต้นระทึกใจ 5. เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 6. ทำให้ได้รับความพอใจจากการได้เล่นพนันกับเพื่อน

2. เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายหมายถึงเยาวชนอายุ 15-18 ปี ซึ่งมีพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายและถูกศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางพิพากษาคดีแล้ว และถูกส่งเข้ามาควบคุมอยู่ในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง กรุงเทพมหานคร

เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย อายุ 15-18 ปี และได้รับการตัดสินคดีแล้ว รวมทั้งมีระยะเวลาตั้งแต่ถูกควบคุมตัวมาจนถึงปัจจุบันไม่เกิน 6 เดือน อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง กรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 4 แห่ง ได้แก่

1. บ้านกรุณาเป็นหน่วยงานฝึกอบรมเยาวชนชายที่ได้รับการตัดสินคดีแล้ว
2. สถานกักกันบ้านอุเบกขาเป็นหน่วยงานรับเยาวชนชายที่ได้รับการตัดสินคดีแล้วแต่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง

3. สถานพื้นฟูยาเสพติดบ้านอุเบกขาเป็นหน่วยงานรับเยาวชนชายที่ติดสารเสพติดมารับการบำบัดและได้รับการตัดสินคดีแล้ว

4. บ้านปรานีเป็นหน่วยงานแรกรับและฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิงที่ได้รับการตัดสินคดีแล้ว

ข้อจำกัดการวิจัย

1. งานวิจัยศึกษาพฤติกรรม การใช้สื่อของเยาวชนในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็ก และเยาวชนกลาง ซึ่งเป็นการสอบถามพฤติกรรมการใช้สื่อย้อนหลังก่อนเข้ามาอยู่ในสถานพินิจฯ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงควบคุมข้อจำกัดนี้ด้วยการใช้ประชากรตัวอย่าง คือ เยาวชนที่อยู่ในหน่วยงานของสถานพินิจฯ ที่มีระยะเวลาตั้งแต่ถูกควบคุมตัวมาจนถึงปัจจุบันไม่เกิน 6 เดือน

2. เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องการให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างละเอียด และถูกต้อง ดังนั้น ผู้วิจัยจะต้องจัดรูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจ, กำหนดเวลาและขนาดของกลุ่มเยาวชนให้เหมาะสมต่อการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้เข้าใจถึงความต้องการและแรงจูงใจในการใช้สื่อของเยาวชนกระทำผิดกฎหมายเพื่อตอบสนองความต้องการด้านใดบ้าง และในขณะเดียวกัน ก็ใช้เป็นข้อมูลในการจำกัดสื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน และ ส่งเสริมสื่อที่มีประโยชน์ ต่อการพัฒนาสุขภาพจิตวัยรุ่น ให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับความคาดหวังของเยาวชนกระทำผิดกฎหมาย ดังนั้น การใช้สื่อของเยาวชนก็จะเป็นปัจจัยป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่รุนแรงถึงขั้นกระทำผิดกฎหมายได้

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

